

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

© **Микола БОРОВИК**

НАУКОВА РОБОТА В МУЗЕЯХ ВИХОДИТЬ НА ПРИНЦИПОВО НОВИЙ РІВЕНЬ...

[Відгук на: Легасова Л. Концептуальні засади наукової діяльності Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» на 2012 – 2020 рр. / Л. Легасова, Н. Шевченко // Сторінки воєнної історії України. Зб. наук. статей. – Вип. 15. – К., 2012. – С. 240 – 257.]

Публікація в одному з провідних вітчизняних видань з воєнної історії «Концептуальних засад наукової діяльності Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» на 2012 – 2020 рр.» стала важливою подією в колі професійних дослідників історії України часів останньої світової війни. На нашій пам'яті подібний документ уперше виведений за межі внутрішньомузейної роботи й запропонований для публічного обговорення.

Користуючись можливістю, люб'язно наданою редколегією «Сторінок воєнної історії України», хотілося б висловити декілька власних рефлексій із приводу опублікованого в часописі документа.

Найперше варто відзначити, що поява концепції засад наукової роботи музею вже сама по собі є свідченням того, що в Україні поступово руйнуються стереотипи, згідно з якими музей є «напівсонною» структурою, котра спроможна, в кращому випадку, так-сяк зберігати й експонувати історичні раритети. Найпотужніші вітчизняні музеї впевнено наближаються до найкращих світових стандартів роботи музейних установ, а це означає, що вони, між іншим, перетворюються також на важливі науково-дослідницькі центри, що формують навколо себе потужне коло спеціалістів, які працюють у дослідженні тієї чи іншої історичної епохи. Опубліковані «Концептуальні засади...» є яскравим свідченням того, що Меморіальний комплекс упевнено виходить на рівень солідної наукової установи, яка за своїм обсягом та якістю наукової продукції, різноплановістю і глибиною досліджень цілком може конкурувати з академічними й університетськими осередками студіювання історії Другої світової війни.

Кожен розділ опублікованої Концепції окреслює не лише масштабні плани майбутньої наукової роботи, а й показує шляхи їхньої реалізації, розкриває основні методологічні засади дослідницької праці. Важливо наголосити, що укладачі Концепції вже в «Загальних положеннях» вказали, що «у визначенні нових аспектів Концепції науковий колектив музею керується як набутками фундаментальної історичної науки за останні роки, так і власним творчим досвідом реалізації попередніх концептуальних засад наукової діяльності. Основним орієнтиром при цьому залишається пошук

шляхів комплексної реконструкції адекватної картини минулого, що базується на достовірних документальних джерелах, автентичних музейних предметах і максимально неупередженому їхньому трактуванні» (С. 243). Відтак «червоною ниткою» крізь текст усієї Концепції проходять її принципові засади – поєднання надбань теоретичної науки з музейною практикою та прагнення до максимальної об'єктивності та адекватності в реконструюванні минулого музейними засобами.

Важливим, на нашу думку, є окреслення Концепцією власного наукового простору, в якому працюють і планують у подальшому працювати дослідники Меморіального комплексу. Він охоплює надзвичайно важливі сегменти – науково-дослідний, науково-фондовий, науково-експозиційний, науково-просвітницький, науково-методичний, науково-видавничий і науково-реставраційний (С. 244 – 245). Слід наголосити на тому, що в контексті науково-дослідних завдань важливе місце посідають «дослідження з політичної, воєнної, соціально-економічної історії радянського суспільства напередодні, під час та опісля Другої світової війни, з підвищеною увагою на історію радянсько-німецького конфлікту; вивчення та опрацювання малодосліджених напрямів і тем: історія повсякденності, усна історія, воєнна антропологія, «образ ворога» з погляду людини XXI століття, злочинна сутність воєн; реалізація науково-дослідного аспекту музейного проекту «Родинна пам'ять про війну»...» (С. 249).

Особливо важливим нам видається прагнення активно залучати до наукових пошуків джерела усної історії, що, як справедливо відзначають автори Концепції, дають можливість простежити «... складний і суперечливий антропологічний зріз війни, без якого вона сприймається лише як механічний рух армій та військової техніки» (С. 250).

Концептуальні напрями науково-фондової роботи (С. 251 – 252) дають підстави сподіватися на суттєве спрощення та осучаснення облікової бази фондів, що зробить її більш практичною та доступною для науковців інших наукових установ.

Приємне враження справляє Концепція науково-освітньої діяльності музею (С. 253 – 254). Насамперед через те, що вона сприймається справді як «наукова», а не «пропагандистська» робота. За допомогою найсучасніших електронних засобів співробітники Меморіального комплексу планують донести до найширших кіл наших співгромадян не якісь стереотипні кліше, а науково перевірену, виважену інформацію, яка сприятиме виробленню спільної історичної пам'яті нашого народу, а не «роздиратиме», чи «атомізуватиме» її.

Масштабними видаються науково-видавничі плани Меморіального комплексу. Наукові, популярні, довідкові, документальні видання, електронні журнали, методологічні посібники, збірники наукових статей і матеріали конференцій остаточно закріплять музей в статусі одного з провідних центрів дослідження Другої світової війни в Україні.

Підсумовуючи, хотілося б зазначити, що «Концептуальні засади наукової діяльності...» є надзвичайно важливим документом, який не тільки визначає засади наукового життя Меморіального комплексу до 2020 року, а також є чудовим зразком для наслідування іншими музеями історичного профілю, котрі прагнуть перейти на якісно новий рівень у своїй діяльності.